

προσφέρουσα τὸν βραχίονά της. Εἰ λοιπὸν, εἶναι
ἀπειλοῖς δὲ ἔρως μου;

(Ἀκολουθεῖ.)

ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ ἀνατροφῆς τῶν Ἀθηναίων.

Ἐκ τῆς Ιστορίας μανθάνομεν ὅτι ὁ Κέκροψ θεμελιώτης τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηναίων ὅστις ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1657 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων. Αὐτὸς συνήνωσε τοὺς περιοίκους εἰς ἔα καὶ μόνον Δῆμον, διαιρέσας αὐτὸν εἰς δώδεκα πόλεις Κεκροπίαν, Τετράπολιν, Ἐπαυρίαν, Δεκάλειαν, Ἐλευσίνα, Ἀφιδναν, Θάρικον, Βρούρωνα, Κύθηρον, Σφυτὸν, Κηφισίαν καὶ Φάληρον, καὶ τοὺς ἐδίδαξε τὴν γεωργίαν καὶ τέχνας τινάς, ἐπὶ πλέον δὲ τὰ χρέα καὶ καθήκοντά των, ἀρχίσας ἀπὸ τὸν γάμον ὃν περ ὑπέβαλε κατ' Ἰουστίνον, Ἀθήναιον καὶ ἄλλους παλαιοὺς συγγραφεῖς εἰς νόμους βάσιν ἔχοντας νέας τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν ἡδονῶν καλλονᾶς, ἀγνώστους μέχρι τοῦδε, διότι καὶ τὰς ὀφελείας τῆς κοσμιότητος καὶ τὰ θέλγητρα τῆς σωρούσυνης, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀρέσκειν, καὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀγαπᾶν, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς σταθερᾶς ἀγάπης ἔκτοτε μόνον συνηθάνθησαν οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς καὶ περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο· διὸ καὶ ὁ Ἀθήναιος λέγει. «Ἐν δὲ Ἀθήναις πρῶτος Κέκροψ μίχιν ἐν ἔζευξεν, ἀναίδην τὸ πρότερον οὖσῶν τῶν συνόδων καὶ κοινογαμίων ὅντων. Διὸ καὶ ἔδοξε τισὶ διφυῆς νομισθῆναι οὐκ εἰδότων τὸ πρότερον διὰ τὸ πλῆθος τῶν πατέρων.» Ἔκτοτε δὲ πατήρ ἐνόησεν ὅτι μυστική τις σιγῶσα μέχρι τοῦδε φωνὴ τῆς φύσεως τὸν ἡνάγκακες ν' ἀγαπᾶ καὶ σέβοται τὴν σύζυγόν του, καὶ νὰ περιθάλπῃ καὶ ἀνατρέψῃ τὰ τέκνα του, διόπεις συναισθανθῶσι καὶ αὐτὰ ποτὲ τὸ θέλγητρον τῶν διαχυτιῶν τούτων ἡδονῶν· ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ διαδόχου τοῦ Κέκροπος Κραναοῦ, οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ μᾶλλον ἀπολαύσαγες τὴν εἰρήνην, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν ἡθῶν αὐτῶν, ἐπὶ τῶν δεκαέξι ἐπέτερων βασιλέων τῶν βασιλεύσαντων εἰς Ἀττικὴν, ἢ πολιτείᾳ αὗτη ἐδιοικεῖτο πατρικῶς κανὸν δλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, καθότι οἱ βασιλεῖς ἐφρόντιζον τις νὰ ὑπερβῇ τὸν ἔτερον κατὰ τὰ μεγάλα ἔργα καὶ τὴν δόξαν τοῦ ὅτι ἀποκατέστησε τοὺς ὑπηκόους του μᾶλλον εὐδαίμονας. Τούτων δὲ τελευταῖος Κόδρος ἀπέθανε χάριν τῆς πατρίδος του, ἐκθαμβώς δὲ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοιοῦτον μεγαλειότητος ἔργον κατήργησαν τὴν βασιλείαν λέγοντες ὅτι ὁ Κόδρος τὴν ἀνεβίβασεν εἰς τόσον ὑψός ὡς τε καθίσταται ἀδύνατον νὰ τὴν φέσῃ τοῦ ἐξῆ-

Εὐτέρη. τόμ. Η'. φυλλάδ. 51

τις. Επομένιας κηρύζαντες τὸν Δία δρυγηγὸν αὐτῶν διώρισαν τὸν Μέδονα ωίδον τοῦ Κόδρου ἄρχοντα ἢ ἀρχηγὸν διηνεκῆ. Ἀπὸ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Κόδρου μέχρι τῆς πρώτης δλυμπιάδος ἥτοι τριακόσια δεκαέξι συνεχῆ ἔτη, αἱ Ἀθηναῖαι ἔχαιρον ὄντως ἀληθῆ εὐδαιμονίαν, διότι παράξασαι εὐγενεῖς καὶ γενναίας καρδίας ἀφιερωμένας εἰς τῆς πατρίδος τὸ δρελός, ἀνδρας σοφοὺς τῶν δποίων τὰ φῶτα ἐρύλαττον τὴν ἀρμονίαν εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς πολιτείας, ἀποκατέστησαν τοὺς Ἀθηναίους χρυσούς, γενναίους καὶ τοὺς ἀξιολογωτέρους τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ ταῦτα δὲ Σόλων ὁ μέγιστος τῶν νομοθετῶν τῶν Ἀθηναίων καὶ Ιωνας καὶ τῆς Ἑλλάδος ὅλης, αναλαβὼν τοὺς οἰκακας τῆς πολιτείας, θην εῦρε στασιάζουσαν ἀπὸ τὰς διαιρέσεις τῶν πλουσίων, τῶν πτωχῶν καὶ τῶν τῆς μεσαίας τάξεως πολιτῶν, εἶδεν ὅτι οἱ νόμοι οἱ λεγόμενοι μέχρι τοῦδε βασιλεῖοι δὲν ἦσαν ἀρκετοὶ διὰ τὴν ἡθικὴν καὶ πολιτεικὴν κατάστασιν τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ἀπῆκαν εἰκὸν τοῦ χρόνου νέας γνώσεις ἀπὸ νέας πηγὰς φιλοτεχνιῶν, ἀναγκῶν, παθῶν καὶ ἐλαττωμάτων, ὅτι ἡ τόλμη ἔμενεν ἀτιμώρητος ἢ ἐδέχετο ποινὰς αὐτοθελήτους καὶ οὐχὶ νομίμους, ὅτι ἡ ζωὴ καὶ ἡ περιουσία τῶν πολιτῶν ἐνεπιστεύετο εἰς δικαστὶς οἵτινες μὴ ἔχοντες στερεόν τινα κανόνα πορείας δικαστικῆς πρεστήμων τὰ ἔσωτῶν πάθη καὶ τὴν ἀτομικὴν ὠφέλειαν παρὰ τῶν πτωχῶν τὰ συμφέροντα, ὅτι ἡ ἀνατροφὴ τῆς νεολαίας περιεφρονεῖτο ἢ περιωρίζετο εἰς τοὺς εὐγενεῖς μόνον, διὸ ἀναδεχθεῖς ἔργον γιγαντιαῖον, τὴν μεταβρύθμισιν δηλαδὴ παναρχαῖων νόμων, ἀποκατεστάθη ὁ νέος ἀναμορφωτὴς τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀπέδειξεν ὅτι οἱ νόμοι αὐτοῦ ἦσαν οἱ καταλληλότεροι, καθότι διέταξεν ὅτι πᾶς πολίτης πρέπει νὰ τιμᾶται πρῶτον, διὰ τὸ ὑποκείμενόν του ὡς ὑπάρχων μέλος τῆς πολιτείας, δεύτερον διὰ τὰς περισσοτέρας ὑποχρεώσεις, τὰς δποίας πραγματεύεται ὡς ὑποκείμενος εἰς γενεὰν ἡτοις ἀνήκει τῇ πολιτείᾳ, καὶ τρίτον, διὰ τὸ πολίτευμά του, ὡς μέλος κοινότητος, τῆς δποίας τὰ ἡθη συνιστῶσι τῆς πολιτείας τὴν δύναμιν, δηλαδὴ ὑπὸ τὰς τρεῖς ταύτας ἀρχὰς τὰς δποίας ἐπλάτυνεν εἰδικώτερον διὰ πολλαπλῶν ἀλλῶν σοφῶν ἐξηγήσεων καὶ ἀπέδειξεν ὅτι περὶ δλων ἐν γένει τῶν πολιτῶν ἐφρόντισε, διὰ ν' ἀναδείξῃ αὐτοὺς ἐν σῶμα συμπαγῆς πρὸς κοινὴν εδαιμονίαν ἐπὶ τῆς δποίας ἔθεσε κύριον προστάτην καὶ ὁδηγὸν τὴν βουλὴν τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἡτοις πρῶτον ἐσυστήνη ὑπὸ τοῦ Κέκροπος, καὶ ἡτοις ἐφρόντιζε νὰ πλατύνῃ τὴν σοφὴν νομοθεσίαν τοῦ Σόλωνος, διὸ τῆς ἐπιβλέψεως ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς πάντων τῶν πολιτῶν καὶ διὰ τῆς σοφῆς διανομῆς τῆς δικαιοσύνης. Μετὰ τὸν Σόλωνα καὶ δὲ Πειστρατὸς καὶ ὁ Ἀριστείδης καὶ δὲ οἱ Πειρικλῆς καὶ πολλοὶ ἄλλοι μεγάλοι ἀνδρες ἐπεξέτεινον ἔτι μᾶλλον τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, μὴ λησμονήσαντες ποσῶς νὰ ἐπεκτείνωσιν ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἀνατροφὴν τῆς νεολαίας, τὴν πηγὴν ταύτην ἐξ ἡς ἀρύνονται δλα τὰ καλὰ ἐπὶ τῆς γῆς, διὸ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι

ἀποκατεστάθησαν δὲ περιόσιος λαὸς τῆς Ἑλλάδος . . . Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, λέγει δὲ Δικαιάρχος, μεγαλόψυχοι, ἀπλοὶ τοῖς τρόποις, φιλίας γνήσιοι φύλακες . . . οἱ δὲ εἰλικρινεῖς; Ἀθηναῖοι, δριμεῖς τῶν τεχνῶν ἀκροσταὶ διὰ τὰς συνεχεῖς τὸ καθόλου δ' ὅσον αἱ λοιπαὶ πόλεις πρός τε ἥδονὴν καὶ βίου διόρθωσιν τῶν ἄγρων διαφέρουσι, τοσοῦτον τῶν λοιπῶν πόλεων ἡ τῶν Ἀθηναίων παραλλάττει.

Ἐν Ἀθήναις κατ' ἀρχὰς ἡ ἀνατροφὴ τῶν ἀρρένων ἥρχετο ἀπὸ τὴν γέννησιν των μέχρι τοῦ δεκάτου ὄγδου ἔτους τῆς ἡλικίας των, καὶ ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὺς νομοδότας τῶν Ἀθηναίων, μὴ προθέφαντας ἴδιαιτέρως νὰ μακρύνωσι τὴν προθεσμίαν ταύτην ὅπερ ἦτο τὰ μάλιστα ἀναγκαῖον, καθότι μέχρι τοῦ δεκάτου ὄγδου ἔτους ἡ φρόνησις δὲν δύναται νὰ παγιωθῇ, αἱ δὲ ἀρχαὶ ἀς ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἐμάνθανεν ὁ μαθητεύομενος δὲν ἡδύναντο νὰ τῷ προσπορίσωσι καὶ τὴν ἀπαιτουμένην πεῖραν τοῦ κόσμου, ἡτις ἀσφαλῶς δύναται νὰ τὸν ποδογετῆσῃ εἰς τὴν εὐθείαν ὅδὸν ἔνεκεν διαφόρων μεσολαβούντων ἐμποδίων, ὡς ἐκ τῆς ἀμελείας αὐτῶν καὶ τῶν διδασκάλων, ὡς ἐκ τοῦ διτοῦ ἀδεκανταστῆς ἡλικίας εἶναι μειρακιώδης τις παραφροσύνη, ἡ προθεσμία αὗτη ἦτον ἀνεπαρκής, οἱ πολῖται, οἱ ἀρειοπαγίται αὗτοι, ἐρρόντισαν νὰ τὴν ἐπεκτείνωσιν ἐπὶ πλέον καὶ εἰσελθόντες εἰς μεγαλειτέρας λεπτολογίας, ἑθέσπισαν τ' ἀπαιτούμενα διὰ τὴν βρεφικήν καὶ παιδικήν ἡλικίαν μὴ παραθέφαντες νὰ ποιήσωσι λόγον λεπτομερῆ καὶ περὶ τῆς πρυτανῆς ἢν διέφελον οἱ γονεῖς καὶ παιδιότριθαι νὰ θέτωσι καὶ εἰς τὰ παραμικρότερα κινήματῶν νηπίων καὶ παιδῶν, ὅθεν ἡ ἐγκυμονοῦσα γυνὴ ὕφειλε τὰς πρώτας τεσσαράκοντα ἡμέρας τῆς συλλήψεως νὰ μὴν ἐξέρχηται τῆς οἰκίας ἢ δι' ἐλαφρόν τινα περίπατον, νὰ μὴν ἀπολαμβάνῃ μεγάλας διαχύσεις, νὰ μὴ φροντίζῃ δι' ἄλλοτι, ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἢ διὰ τὸ ἥδη φυόμενον εἰς τὴν καρδίαν αὐτῆς τέκνον, ἀκολούθως ἡ γυνὴ ὑπερχρεοῦτο νὰ διάγῃ προσεκτικῶτατα, νὰ περιπατῇ ὅμως καθ' ἔκαστην δίλιγον, ν' ἀποφεύγῃ τὰ πολλὰ καρυκεύματα, τὴν ζωηρότητα τῶν ἀντιλήψεων καὶ πᾶσαν ὑπερβάλλουσαν συγχίνουσιν, καὶ νὰ προσέχῃ εἰς τὰ κινήματα τῆς καρδίας μέχρις ὅτου ἔλθῃ ἡ ποθητὴ ἐκείνη ὥρᾳ τῆς τέξεως, καθ' ἥν δοῖοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι παρευρίσκοντο εἰς τὴν οἰκίαν τῆς τικτούσσης, περιμένοντες ὡς μεσσίαν τὸν νέον πολίτην, δοτις ἐπρόκειτο νὰ ἐξέλθῃ εἰς φῶς, καὶ ἀν μὲν ἐτίκτετο ἄρρεν, ἐκρέμων εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας στέφανον ἑλαῖας, σύμβολον τῆς γεωργίας εἰς ἣν ἦτο πρωτοισμένος δ' ἀνὴρ, ἐὰν δὲ θῆλη δέσμην ἔριου εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, σημειῶν τοῦ εἴδους τῆς ἐργασίας τοῦ γυναικείου φύλου. Μετὰ τὴν γέννησιν ἐπλυνον τὸ βρέφος μὲ χλιαρὸν ὅδωρ καὶ τὸ ἐναπέθετον εἰς λίκνον, ἀφοῦ προηγουμένως τὸ ἐξέθετον ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ πατρὸς δοτις εἴχε παλαιόθεν τὸ δικαίωμα νὰ τὸ πωλῇ καὶ τὸ ἀποκτείνῃ, καὶ τὸ ἀποκηρύτη, ἀφοῦ ἡλικιωθὲν, ὑπέκυπτεν εἰς σφάλματα μεγάλα, ἀπερ προσέτριβον ηπλίδα εἰς

τὴν τιμὴν τῆς οἰκογενείας του ἀλλ' εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν, ἐπρεπεν δὲ Δικαιάρχος νὰ δικασθῇ καὶ παραδεχθῇ, διὰ νὰ λάθῃ κύρος καὶ ἀπὸ τὸν Ἀρειον Πάγον, διὸ δὲ μὲν Πλάτων λέγει. « Ἐξεῖναι σφίσιν, ἐὰν βούλωνται τὸν υἱὸν ὑπὸ κήρυκος ἐναντίον ἀπάγτων ἀπειπεῖν υἱὸν κατὰ νόμον μηκέτι εἶναι. » ὁ δὲ Λουκιανὸς· « οὐ γὰρ ἀπασιν, ὃ πάτερ, δ νομοθέτης, εὐδὲ πάντας οὐέας οὐδὲ δοάκις ἀν ἑθέλωσιν ἀποκηρύττειν συγκεχώρηκεν οὐδὲ ἐπὶ πάσαις αἰτίαις, καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ἐλευθέραν ἔφη γίνεσθαι οὐδὲ ἄκριτον τὴν τιμωρίαν, ἀλλ' εἰς δικαστήριον ἐκάλεσε καὶ δοκιμαστὰς ἐκάθισε τοὺς μήτε πρὸς δργήν, μήτε διαβολήν, τὸ δίκαιον κρινοῦντας. » Ἄλλ' ἀπὸ Σόλωνος καὶ ἐφεζῆς, ἀφηρέθη ἡ τοιαύτη κατάχρησις καὶ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος διόπου τὸ αὐτὸν καταχθόνιον σύστημα ὑπῆρχεν, ἐπικυρωθεῖσα μόνον εἰς τὰς θυγατέρας, ἐν περιπτώσει καθ' ἥν συλληφθῶσιν ἐπ' αὐτοφρῷ ἀτιμαζόμεναι. « Ἐτὶ δὲ, λέγει οἱ Πλούταρχος οὔτε θυγατέρας πωλεῖν, οὔτε ἀδελφὰς διδόναι, πλὴν ἀν μὴ λάθη παρθένον ἀνδρὶ συγγεγνημένην. » καὶ παλαιόθεν μὲν ἐφρόντιζον καὶ αἱ τῶν εὐγενῶν γενεῶν γυναῖκες νὰ τρέφωσι τὸ βρέφος αἱ ἴδιαι μητέρες, ἀκολούθως ὅμως ὡς μὴ ὕφειλε, καθιερώθη διὰ ταύτας ἡ ἀρχὴ νὰ τρέφουν αὐτὸν δοῦλαι, αἱ πτωχαὶ πολίτιδες ὡς καὶ σημερον πράττεται, καὶ πρὸ πάντων τροφαὶ Λάκαιναι, αἱ καταλληλότεραι ἀφ' ὅλας τὰς τροφοὺς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, αἵτινες ἂμα παρελάμβανον τὸ βρέφος ἐθέωρουν αὐτὸν ὧς ἔδιόν των καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ ἔτερον μὲ μητρικὴν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν, ἀπέχουσαι τῆς σπαραγανώσεως καὶ τῆς δεομένειας τῶν μελῶν τοῦ σώματος του, μὲ τὰς μηχανὰς τὰς ὅποιας πολλοῖς διαφοροτρόπως μετεχειρίζοντο, ὡς οὖσῶν ἐναντίον τῆς φύσεως, καὶ φροντίζουσαι νὰ ἐθίζωσιν αὐτὸν εἰς τὸ ψύχος, διὰ τοῦτο πώποτε μὲ παχέα σκεπάσματα ἢ ἐνδύματα περιέβαλλον αὐτὸν, λαβοῦσαι τὸ παράδειγμα τοῦτο ἀπὸ τοὺς Κελτοὺς τοὺς ρωμαλιοτέρους τῆς ἀρχαιότητος ἄνδρας. Τὴν πέμπτην τῆς γεννήσεως ἡμέραν συνήθως, τὴν ἑδόμητην πολλάκις, ἐνίστε δὲ καὶ τὴν δεκάτην ἐποίουν τὴν πρώτην ἔστρην, ἀμφιδρόμια δνομαζομένην, καθ' ἥν εκαθαρίζοντας βρέφος, ὡς τοῦτο πράττεται καθ' ἡμᾶς τὴν τρίτην ἀπὸ τῆς τέξεως ἡμέραν, ἐνώπιον θυσιαστηρίου τινὸς ἐπὶ τούτῳ κατασκευαζομένου εἰς τὸ δωμάτιον τῆς ἐστίας, καὶ τῶν ἔδιδον τὸ ὄνομα, ὅπερ συνήθως ἐπρεπε νὰ ἔναι τὸ πάππου αὐτοῦ, ὡς εἴθισται καὶ σήμερον παρατοῖς νεωτέροις Ἑλλησιν, ἐὰν δὲ τοιοῦτο δνομα είχεν ἄλλο τέκνον, τῷ ἐδίδετο ἄλλο δποιονδήποτε ἐβούλοντο οἱ γονεῖς. Μετὰ τὸν καθαρισμὸν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐγίνετο συμπόσιον καὶ δόρα διενέμοντο ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς εἰς τὰ βρέφη ταῦτα καὶ ἡ θύρα τῆς οἰκίας ἐστολίζετο διὰ στεφάνων διδ καὶ δ Ἀθηναῖος λέγει. » Ἐπειτα πῶς Οὐ στέφανος οὐδεὶς ἐστι πρόσθε τῶν θυρῶν, Οὐ κνίσσα κρούει ρινὸς ὑπεροχάς ἄκρας,

Αμφιδρομίων δύτων; ἐν οἷς νομίζεται

Οπτάν τε τυροῦ χερρώνησίου νόμους,

Ἐψειν τὸ ἔλαχόν τον πέραν τὴν τεσσαρακοστὴν δὲ ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ βρέφους ἐγίνετο καὶ λεχώ καὶ χάριν αὐτῆς πλέον ἐγίνετο εἰς τὴν οἰκίαν συγγενεικὴ ἔστρη μετὰ χοροῦ καὶ συμποσίου. Εἴκοτε πλέον ἡ μήτηρ καὶ ἡ τροφός ἐφόρτιζον νὰ ἔχουν πάντοτε καθηράν καὶ συχνὴν τὴν σπαργάνωσιν καὶ τὴν τροφὴν ἥτις δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τὸ γάλα τῆς μητρὸς ἢ τῆς τιθῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς διάφορα ψυχοῦ συνθέματα, νὰ ἐμποδίζωσι τοὺς κλαυθμούς του σείουσαι αὐτὰ καὶ ἀδουσαι, ως πράττεται ἡδῖν καὶ ἀπὸ τοὺς νεωτέρους, καὶ νὰ παρατηρῶσιν δλα αὐτούς τὰ κινήματα, ἅμα δὲ ἡρχίζεις νὰ ἐννοηῇ, πρώτην φροντίδα ἐλάμβανον οἱ γονεῖς νὰ καταστήσωσιν αὐτὸν μὲ ισχυρὸν ἔξιν καὶ νὰ δείξουσιν αὐτῷ ἀρ' ὅλα τὰ ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ ἔργα τὰ καταλλήλοτερα εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, μὴν ἀμελοῦντες καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν νηπιώδη ἡλικίαν νὰ τὸ διδάσκωσιν ἀρχὰς τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ὁρχήσεως διότι ἡ πεῖρα τοὺς ἀδίδαξεν ὅτι ἡ μὲν μουσικὴ μεγαλύνει τὸ πνεῦμα, ἡ δὲ ὁρχησίς ἰσχυροποιεῖ τὸ σῶμα, εὐκολύνει τὴν χώνευσιν καὶ παρέχει ἡσυχον ὄπον, μετ' οὐ πολὺ δὲ φροντίδες χρειώδεστεραι ἀπησχόλουν τὴν τροφὴν καὶ τοὺς γονεῖς, καὶ αὗται ἡσυχὴ προσφορὰ δικρόβων τροφῶν στερεωτέρων ἡ παντελής ἔλλειψις τῆς βίας πρὸς ἐμπόδιον τῶν δακρύων καὶ τῶν φωνῶν, καὶ ἀντ' αὐτῆς ὁ λόγος καὶ ἡ πειθὼ ἡ ἀποσκοράκεσις τοῦ φόβου τῶν φαντασμάτων καὶ τῶν τούτων δμοίων τὰ διοῖτα ἐθίζοντο τότε εἰς τὰς ἴσχατας ταξίεις ὡς ἐθίζονται σήμερον πανταχοῦ δυστυχῶς, ἡ προσοχὴ τοῦ νὰ καθιστᾶνται αἱ πρώται τοῦ παιδὸς ἀντιλήψεις ὠρελίμοι, ἡ ὄρθη ἐγήγορις παντὸς πράγματος, ὅπερ δὲ τοῖς δὲν ἐννοοῦσε, γενομένη πολλάκις καὶ διὰ διηγημάτων ἐπὶ τούτῳ πεποιημένων, ἡ μὴ ὑπερβολικὴ συγκατάβασις ἡτις καθιστᾷ τὰ παιδία δύσκολα, θυμώδη, ἀνυπόμονα εἰς τὴν ἔλαχίστην ἀντιλογίαν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀρρόητα, οὐδὲ ἡ ὑπερβάλλουσα σοβαρότης καὶ αὔστηρότης. Ἡτις τὰ ποιεῖ φορδεῖ χαμερπῆ καὶ μὴ δυνάμενα εὔεις ἐστοῦν νὰ ὑποφέρωσι, ἡ σεμνὴ ἐναντιότης εἰς τὰς ἀλλοκότους ἐπιθυμίας του, χωρὶς νὰ τῷ ἐνθυμίζωσι τὴν ὄποταγήν του, ἡ ὅταν ἐξηντλοῦντο τὰ λοιπὰ τῆς πειθοῦς μέσα, ἡ τιμωρία διὰ τὰ σφάλματά του, χωρὶς νὰ προσθέτωσι τὴν καταφρόνησιν διὰ τὴν διόρθωσιν, ἡ φροντὶς τοῦ νὰ μὴ συναναστρέψται τοὺς κακοήθεις, τους ἀργοὺς καὶ τοὺς ὄπορέτας, οἵτινες διετάττοντο νὰ μὴ τοὺς δίδωσι τὴν ἔλαχίστην ἱδέαν τῆς κακίας, ἡ μὲ λόγον ἡ διὰ παραδείγματος. Περὶ τὸ πέμπτον ἡ τὸ ἔκτον ἔτος ἐφόρτιζον οἱ γονεῖς νὰ τὸ πειλογραφῶσιν εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν εἰς ἦν ἀνήκον, ἡ δὲ πολιτογράφησις ἐγίνετο διὰ τελετῆς κατὰ τὴν τῶν Ἀπατουρίων ἔστρη γινομένην τὸν μῆνα Παυ-

τέκνουν. « Καὶ τὸν παῖδα ἥδη μέγαν ὄντα (λέγει δὲ Ἰσαῖος) εἰτάγει εἰς Κήρυκας, φάσκων εἶναι μὲν αὐτοῦ. Ἄντεπιπε, μὲν Καλλίδης μὴ εἰσδέξασθαι, ἐψηφίσαντο δὲ οἱ κήρυκες κατὰ τὸν νόμον, ὃς ἐστὶν αὐτὸν τὸν πατέρα διμόσαντα εἰσάγειν, ἢ μὴν μὲν οὕτως ἐκυτοῦ εἰσάγειν. Λαθόμενος τοῦ θωμοῦ ὄμοσεν, ἢ μὴν τὸν παῖδα ἐκυτοῦ εἶναι γηνήσιον ἐκ Χρυσιάδος γεγονότα. » Οὐ δὲ Πολυδεύκης, λέγει, ὅτι ἐποιοῦντο καὶ θυσίας. « Εἰς τοὺς φράτορας τούς τε κούρους εἰσῆγον καὶ εἰς τὴν ηλικίαν προειθόντων ἐν τῇ καλουμένῃ Κουρεώτιδει ἡμέρᾳ, ὑπέρ μὲν τῶν ἀρρένων, τὸ Κουρεῖον ἔθισαν ὑπέρ δὲ τῶν θηλειῶν τὴν Γαμηλίαν » καὶ οὕτανα τὸ διδάξωσι διὰ τῶν διδάσκαλῶν τὰς πρώτας ἀρχὰς τῶν ἐπιστημῶν, διὸ ἐστελλον αὐτὰ εἰς τὰ Γυμνάσια ὅπο τὴν ἐπιτήρησιν, ἐὰν εἴχον, πιστῶν καὶ ἵκανῶν ὑπηρετῶν οὓς μὲ προσοχὴν ἔξελεγοντο, καὶ οἵτινες εἴχον χρέος νὰ τὰ ἀκολουθῶσι πανταχοῦ, πλὴν ἐντὸς τῶν διδακτηρίων νὰ τὸ ἐμποδίζωσι τῆς τυχίας συναναστροφῆς καὶ νὰ καταγγέλωσιν δλα τὰ παραπτώματα αὐτοῦ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τοῦ σχολείου εἰς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ. Τὰ Γυμνάσια τῶν Ἀθηνῶν ἡσκυ διάφορα, ἀλλὰ τὰ κυριώτερα ἡσταν τρία, τὰ τοῦ Δυκείου Κυνοσάργους καὶ τὴν Ἀκαδημίας, ἀπέρ ἡσκυ δικοδομημένα ἐκτὸς τῆς πόλεως δι' ἔξοδων τῆς πολιτείας καὶ ἀπέρ συνέκειντο ἀπὸ οἰκοδομάς εὑρυχώρους, περικυκλουμένας ἀπὸ κήπους, ἵερα ἄλσης ζωγραφίας καὶ ἀγάλματα. Εἰς αὐτὰ εἰσήρχετο διαθητής δι' αὐλῆς τινος τετραγώνου τῆς δποίας δ περίβολος ἥτο δύο σταδίων καὶ περικυκλωμένος ἀπὸ στοάς καὶ διάφορα ἄλλα κτίσματα χρήσιμα τῇ νεολαίᾳ. Εἰς τὰς τρεῖς πλευρὰς τῆς αὐλῆς ἡσκυ εὐρύχωρα θεωρεῖα, ἐστολισμένα μὲ καθέδρας ἔνθα οἱ φιλόσοφοι, οἱ δήτορες καὶ οἱ σοφίσται συνθροιζόντων μαθητάς των, εἰς δὲ τὴν τετάρτην εὐρύσκον τὰ χρειώδη διὰ τὰ λουτρά καὶ τὰς ἄλλας χρήσεις τοῦ Γυμνασίου. Ή ἐκτεθειμένη πόδες τὴν Μεσημβρίαν στοὰ ἥτο διπλῆ διὰ νὰ μὴν εἰσχωρῇ ἡ δροχὴ εἰς τὰ ἔνδον αὐτῆς. Μετὰ τὴν αὐλὴν διέβινον εἰς περίβολόν τινα δμοίως τετράγωνον, δστις ἥτο κατέσκιος ἀπὸ πλατάνους καὶ πλήρης στοῦν. Ή στοὰ ἡ οὖσα πόδες δρκτον ἥτο μὲ διπλῆν σειράν κιόνων διὰ νὰ προφυλάττῃ τοὺς εἰσερχομένους ἀπὸ τὸν ἥλιον τοῦ θέρους, ἡ ἀντίθετος αὐτῆς, ὠνομάζετο Σιστός. Εἰς τὸ μῆκος αὐτῆς ἥτο κατεσκευασμένος εἰδὸς δρόμου κοίλου ἔως δώδεκα πόδας γράπλατος καὶ σχεδόν τρεῖς τὸ βάθος. Ἐνταῦθα οἱ μαθηταὶ πεφυλαγμένοι ἀπὸ τὸν κακὸν καιρὸν καὶ μεμακρυσμένοι ἀπὸ τοὺς συνθροιζόμενους εἰς τὰ δύο ὑψηλά ἀκρα θεατὰς ἐγυμνάζοντο τὴν παλαιστραν. Ἐπέκεινα τοῦ Ευστοῦ ἥτο στάδιον διὰ τὸν δρόμον. Εἰς τὰ γυμνάσια ταῦτα ὑπῆρχον εἰς ἄρχων Γυμνασιάρχης διοικητόμενος, δστις διωρίζετο πάντοτε μετὰ προγονούμενην ἔγκρισιν τοῦ Ἀρείου Πάγου, παρὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, δ' αὐτὸν δὲ διετέλουν ἄλλοι διάσκαλοι ὡς οἱ γυμνασταὶ, παιδοτρίσαι, καὶ τω-

φρονισταὶ ἔξεταζόμενοι πρὸς τοῦ διορισμοῦ των παρὰ τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Ἡ ἀνατροφὴ ἐπρεπε νὰ γίνηται συμφώνως μὲ τοὺς νόμους τῆς διοικήσεως, οἵτινες διέτατον νὰ ἐντυπώνωσιν εἰς τὴν τρυφερὰν καρδίαν τῶν παιδῶν οἱ δημόσιοι διδάσκαλοι καὶ οἱ γονεῖς τὰ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν Κυβέρνησιν χρέον, τὰ πρὸς ἑαυτὸν, πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς καθήκοντα· θίνεν πρὸς περισσοτέραν ἐπίδοσιν τῶν ἀληθῶν τούτων καὶ ἀναγκαῖων μαθημάτων οἱ παλαιοὶ νομοθέται ὑπέβαλον δλους τοὺς παιδας καὶ νέους εἰς κοινὴν ἀνατροφὴν, καὶ μολονότι δὲν ἐμποδίζετο καὶ η ὥσπερ ἀνατροφὴ, σπανίως δμως ἐπραγματοποιεῖτο, καθότι ἐνομίζετο τότε, ὅτι εἰς μὲν τὴν οἰκαδε ἀνατροφὴν, παραχτούμενος πολλάκις δ παις εἰς τὴν ἀμέλειαν καὶ κολακείαν τῶν συγγενῶν του καὶ ἀνδραπόδων, θεωρεῖ σμικροπρεπῶς ἑαυτὸν, ὅτι διαφέρει ἀπὸ τὸ κοινὸν πλῆθος, ἐπειδὴ εἶναι κεχωρισμένος ἀπὸ αὐτὸν, ὅθεν γεννῶνται εἰς τὴν ψυχὴν του τὰ πάθη τῆς ὑπερηφανίας καὶ τῆς κενοδοξίας, τὰ δποῖα τόσον ἐπαγγεικῶς καὶ ἀνεπαισθήτως αὐξάνουν διὰ τὸν χρόνον καὶ τῶν περιστάσεων, εἰς δὲ τὴν κοινὴν ἀνατροφὴν ἡ ἄμιλλα εἶναι γενικωτέρα, αἱ καταστάσεις φαίνεται ὅτι ἔξομοιοῦνται ἡ καὶ προσεγγίζωσιν, ἡ δὲ προτίμησις τοῦ γένους δὲν ὑπάρχει. Εἰς αὐτὴν δ παις καθεκάστην μανθάνει δ, τι πρέπει νὰ μάθῃ, διδάσκεται δ, τι εἶναι χρήσιμον διὰ νὰ τὸν ἀναδείξῃ καὶ πολίτην ἔντιμον διὰ τὴν πατρίδα καὶ ἀτομον εῦδαιμον δ' ἑαυτὸν, διὸ οἱ φρόνιμοι καὶ χρηστοὶ πολίται προστίμων. τὸ σύστημα τοῦτο τῆς ἀνατροφῆς τῶν παλαιῶν νομοθετῶν, ὅθεν ἔστελλον μικρόθεν ἔτι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα τὰ δποῖα Κνοιγον ἄμα ἀνέτελλεν δ ἥλιος καὶ ἔκλειον εἰς τὴν δύσιν αὐτοῦ τὰς ἔρημίας καὶ τὸ σκήτος ἐν πλείστη ὑποψίᾳ ποιούμενοι, διὰ νὰ διδαχθῶσι διὰ τῶν κοινῶν τοῦ δήμου πατέρων ἀπὸ τοὺς σοφοὺς γυμνασιάρχας καὶ διδασκάλους των, τὰ πρὸς ἑαυτοὺς τοὺς ἄλλους, τοὺς θεοὺς καὶ τὴν πολιτείαν γρέν καὶ καθήκοντά των.

Πρώτη φροντὶς τῶν δημοσίων τούτων διδασκάλων ἦτο νὰ ιθίζωσι τοὺς διδασκομένους εἰς τὰν μουσικὴν καὶ τὴν γυμναστικὴν καὶ μὲ τὴν μουσικὴν μὲν ἔξελαμβάνετο δ σχηματισμὸς καὶ η δύναμις τῶν γραμμάτων τὸ σχεδίασμα αὐτῶν μὲ εὔκολίαν καὶ γλαφυρότητα, καὶ η γνῶσις τοῦ νὰ γνωρίζωσι τὸ μέτρον τοῦ χρόνου καὶ τὸν τονισμὸν τῶν συλλαβῶν, ἡ ῥύθμισις τῆς φωνῆς ἄλλοτε μὲν διὰ νὰ ποικιλθοῦν αἱ κάμψεις αὐτῆς καὶ ἄλλοτε διὰ νὰ ἐκτείνηται εἰς τινὰ συλλαβὴν καὶ εἰς ἄλλην νὰ συστέλληται καὶ αὐτὴ ἡ κυρίως λεγομένην μουσικὴ, ἡτις περιωρίζετο εἰς τὴν λύραν καὶ κιθάραν, διότι τὰ λοιπὰ ὅργανα τῶν δημοτῶν ἐδιδάσκοντο τὴν χρῆσιν οἱ ἐπαγγελμένοι τὴν μουσικὴν ἐθεωροῦντο, παραίτια μεγάλης συγκινήσεως καὶ ὡς ἐκθηλύνοντα τὸν ἄνδρα, ἀκολούθως δμως εἰσήχθησαν καὶ τὰ λοιπὰ, μὲ τὴν γυμναστικὴν δὲ ἔξε-

λαμβάνοντο δλαι αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις, εἰον τὸ ἄλμα, δ δίσκος, δ δρόμος, δ πάλη, ἡς πρωτος ἐφεύρεν δ Θησεὺς τὴν ἀληθῆ τέχνην, τὸ κυνήγιον, τὸ κολύμβημα, ἡ ταχτικὴ καὶ λοιπὰ, τὰ δποῖα ἀποκατέσταινον τὸ σῶμα εὐχαρι., ἀνδρεῖον καὶ ὑγιεῖς. Μετὰ ταῦτα ἤρχοντο τὰ μαθήματα τῆς ἀποστηθῆσεως τῶν ποιητῶν καὶ μάλιστα τοῦ Ομήρου, διὰ νὰ γνωρίζωσι τὰ ἥπη καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν ἥρωών καὶ παραδειγματισθῶσι· τῆς Ἀριθμητικῆς, τῆς Γεωμετρίας καὶ ἀστρονομίας πάντοτε δὲ νουθετήσεις, ἵπαινος καὶ ἐγκώμια ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἵνα δ παις ζηλῶν μιμῆται καὶ δρέγεται τοιοῦτος γενέσθαι. Διὰ τοὺς ἀρχαρίους εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀναγνώσεως μετεχειρίζοντο τρόπου διδασκαλίας τοῦ συλλαβιστοῦ κάλλιστον. Πᾶσα κλάσις ἀνεγίνωσκε συγχρόνως χωρὶς νὰ συμβαίνῃ οὐδὲ δ παραμικρὰ σύγχυσις καὶ πᾶς μαθητὴς ἐπρόσεχεν ἐνῷ ἀνεγίνωσκον οἱ ἄλλοι. Τὰ βιβλία των ἥσον δλα δμοια ἀν οἱ μαθηταὶ ἤσαν τράκοντα τοῖς ἔδιδεν δ διδάσκαλος πρὸς ἀνάγνωσιν τριάκοντα λέξεις διαφόρων ἀληθοδιαδόχων φράσεων, δ πρῶτος τῶν μαθητῶν ἀνεγίνωσκε τὴν πρώτην λέξιν, δ δεύτερος τὴν δευτέραν, δ τρίτος τὴν τρίτην καὶ οὗτως ἐφεξῆς μέχρι τοῦ τριακοστοῦ, δταν δὲ δλοι οἱ μαθηταὶ ἀνεγίνωσκον δλα καλῶς, ἔδιδεν αὐτοῖς ἄλλας τριάκοντα, ἐὰν δέ τις τῶν μαθητῶν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔσφαλλεν, ἐδιορθόνετο ἀμέσως ἀπὸ τὸν πλησίον του καθήμενον καὶ οὗτως καθεξῆς οἱ ἄλλοι. Τοιουτορέπως ἀνεγίνωσκοντο αἱ τριάκοντα λέξεις οἱ μαθηταὶ ἔδιαζοντο νὰ προσέχωσι πάντοτε καὶ νὰ ἤναι ἔκαστος αὐτῶν ἔτοιμος νὰ ἀναγνώσῃ εἰς τὴν σειρὰν τὴν τυχοῦσαν λέξιν. Πᾶς τότε μαθητὴς ἐφιλοτιμεῖτο ν ἀναγνώση κάλλιον τοῦ ἄλλου, ὥστε γενικὴ φιλοτιμία ἐκυρίευε τὰς ψυχὰς ὅλων τῶν μαθητῶν. Οἱ μαθηταὶ δὲν ἐκάθηντο πάντοτε εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ἀλλ' δοτις εἰς ἓν μάθημα ἡτον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κλάσσεως, εἰς ἓν ἔτερον μάθημα ἐκάθητο εἰς ἄλλον ἀπροσδιόριστον τόπον, τοῦτο δὲ ἐγίνετο διὰ νὰ ἐμποδίζηται τὸ ἄτοπον ἀν δ μαθηταὶ ἐκάθητο εἰς τὸν αὐτὸν τόπον πάντοτε, ἐπειδὴ τότε πᾶς μαθητὴς θελει προμελετῆ τὰς λέξεις μόνον δ; ἐμελλε ν ἀναγνώσῃ οὗτως λοιπὸν ἐμάνθανον κατ' ἀρχὰς τὴν ἁνάγνωσιν ἦτις τοὺς εὐκόλους εἰς τὴν πρόδοδον τῆς διανοητικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς μαθητεύσεως, οἱ μαθηταὶ ἐδιδάσκοντο προσέτι αὐστηρῶς τὸν δμόνοιαν, τὴν διατήρησιν τῶν ἥδων, τὴν ἀποφυγὴν τῶν ἀποπλανήσεων καὶ τῆς συναναπτυροφῆς τῶν κακοήθων, τὸν δστρακεμδὸν τῆς πολυτελείας καὶ τρυφλότητος, τὴν σωφροσύνην, διότι οἱ νομοθέται καὶ μάλιστα δ Σβλῶν ἐδέξαζον δικαίως ε ὡς δπου πλείστη εὐκοσμία ἔστι, ταύτην ἔριστα τὴν πόλιν οἰκησομένην διὰ τοῦτο ἔθεσαν καὶ αὐστηροτάτους νόμους κατὰ τῶν ὑδρίζοντων τὴν σωφροσύνην τῶν παιδῶν. ε Εάν τις τῶν Ἀθηναίων ἐλεύθερον παιδία ὑδρίσῃ, γραφέσθω δ κύριος τοῦ παιδὸς πρὸς τοὺς νομοθέτας, τίμημα ἐπιγραφόμενος φ ἀν τὸ δικαστήριον

καταψηφισθή, παραδοθεὶς τοῖς ἔνδεκα τεθνάτῳ αὐ-
θημέροις· καὶ δὲ εἰς ἀργύριον καταψηφισθῆ ἀποτί-
στῷ ἐν ἔνδεκα ημέραις μετὰ τὴν δίκην, καὶ μὴ
παραχρῆμα δύναται ἀποτίνειν. Ἐώς δὲ τοῦ ἀπο-
τίσαι εἰρχθήτω. Ἔνοχος δὲ ἕστωσαν ταῖς δε-
καὶ ταῖς καὶ οἱ εἰς τὰ οἰκετικὰ σώματα ἑξαμαρτά-
νοντες· διὰ τοῦτο καὶ διὰ Αἰσχύλης ἔλεγε, κατηγο-
ρῶν τὸν Τίμαρχον. « Ἰσως οὖν ἄντις θαυμάσειν
ἴξαφης ἀκούσας τὶ δὴ ποτ᾽ ἐν τῷ νόμῳ τῷ τῆς
ὑδρεως προσεγράψῃ τοῦτο τὸ ρῆμα, τὸ τῶν δού-
λων· ταῦτα δὲ ἔαν σκοπῆτε, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
εὑρήσετε, διτὶ τοῦτο πάντων ἄριστα ἔχει· οὐ γὰρ
ὑπὲρ τῶν οἰκετῶν ἐσπούδασεν δι νομοθέτης ἀλλὰ
βουλμένος ἥμᾶς ἔθισαι πολὺ ἀπέχειν τῆς τῶν ἐ-
λευθέρων ὑδρεως, προσέγραψε μηδὲ εἰς τοὺς δού-
λους ὑδρίζειν . . . » τὸν σεβασμὸν πρὸς τοὺς γο-
νεῖς καὶ τοὺς θεοὺς καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι τοὺς πρε-
σβυτέρους καὶ πάνθ' ὑστέρους πράττειν καὶ τι-
μῆν τὸ γῆρας εἰς δι πάντες ἀφιξόμεθα ἔαν ἄρα δια-
γιγνώμεθα· τὸν ἀγάπην τῆς πατρίδος εἰς τὴν δι-
ποίαν ὄφειλον νὰ προσφέρωσι πάντοτε καὶ τὴν τι-
μὴν καὶ τὴν ζῶνταν καὶ διὰ νὰ τοὺς φιλοτιμῶσι με-
τεχειρίζοντο διάφορα βραβεῖα καὶ τιμᾶς διὰ τοὺς
ἀξίους, καὶ διαφόρους τιμωρίας ὡς καὶ ἀποκλη-
ρώσεις ἐκ τῆς πολιτείας καὶ περισσίας τῶν διὰ
τοὺς ἀναξίους καὶ κακοήθεις κατασταθέντας.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς μαθητεύσεως δὲν ἀφίοντο
ἐλεύθεροι, ἀλλ' ἡναγκάζοντο νὰ μανθάνωσι τοὺς νό-
μους τῆς πολιτείας καὶ νὰ ζῶσι κατὰ παράδειγμα
κατὰ τούτους, διὰ νὰ μὴ πράττωσιν ἀφ' ἑαυτῶν διτι-
τοῖς ἔδοξε, καθότι παρὰ μὲν ἀνδρὸς καλοῦ καὶ ἀ-
γαθοῦ, (κατ' Αἰσχύλην) καὶ πάνυ κακῶς καὶ ἀπλῶς
ἔηθη λόγος, χρήσιμα τὰ λεγόμενα ἥγήσατο εἶναι
τοῖς ἀκούουσι· παρὰ δὲ ἀνθρώπου βρελυροῦ καὶ
καταγελάστως μὲν κεχρημένου τῷ ἑαυτοῦ σώματι,
αἰσχρῶς δὲ τὴν πατρώναν οὐσίαν κατεβδηδοκότος
οὐδὲ ἀν εὗ πάνυ λέγη συνοίσειν ἥγήσατο τοῖς ἀ-
κούουσι. Τούτους οὖν ἔχειργει ἀπὸ τοῦ βάντα πο-
τούτοις ἀπαγορεύει μὴ δημηγορεῖν· διὰ νὰ ἀ-
ναγκάσωσι δὲ τοὺς νέους τούτους πολίτας νὰ γί-
γνωσιν ἀξίως τῆς πατρίδος τῶν, εἶχον οἱ νομοθέται
διορίσεις ἴδιας ἑορτὰς καθ' ἡς ἡσαν ὑπόχρεοι οὗτοι
νὰ ἔμφαντιζωνται ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων καὶ δίδω-
σι λόγον τῶν πράξεων αὐτῶν καὶ ἔαν μὲν ἡσαν ἀ-
γαθοὶ ἔθραβεντο καὶ ἐπαινοῦντο, ἔαν δὲ κακοὶ¹
ἐτιμωροῦντο καὶ περιεφρονοῦντο. Οὕτως ἐτελείονον
τὰ νενομοθετημένα μαθήματα ἐν τοῖς σχολείοις εἰς
τὰ διποία δὲν ἐσυγχωρεῖτο εἰς οὐδένα ἡλικιωμέ-
νον νὰ εἰσέρχηται ὅταν ἐδιδάσκοντο, ἐκτὸς τῶν
υἱῶν τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν λοιπῶν στενῶν συ-
γενῶν τῶν διδασκαλῶν· ἐαν δὲν ὅμως οἱ σπουδάζοντες
ἐπειθύμουν μεγαλητέραν παιδείαν, δηλαδὴ τῆς λο-
γικῆς ῥητορικῆς, θήικῆς, ιστορίας, τοῦ πολιτικοῦ
δικαίου, τῆς πολιτικῆς κτλ. ἔπειτε νὰ ζητήσωσιν
αὐτὴν εἰς ἴδιαιτέρας παραδόσεις ἀπὸ διδασκαλῶν
ἔγκρατεις τῶν ἐπιστημῶν, πρὸς οὓς ἐπλήρων τὴν
διδασκαλίαν ἀδρῶτατα. Ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ αὐτῶν ἐ-
διδάσκουντο ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῶν τὴν εὐγνῆ συμπε-

ριφοράν, τὴν εὐδοκίμησιν εἰς τὰς συναναστροφὰς,
τὴν ἰστητὰ τοῦ χαρακτῆρος, τὴν παραχώρησιν
τοῦ τόπου αὐτῶν εἰς τοὺς πρεσβυτέρους ἐνώπιον
τῶν ὄποιων ὄφειλον μάλιστα νὰ σιωπῶσι καὶ νὰ
μὴ κάθηνται ἄνευ προηγουμένης συγκαταθέσιώς
των, τὴν κοσμιότητα τοῦ ἥθους καὶ τοῦ σώμα-
τος, τὴν ἡδικήν πειραματικῶς διὸ διλούς αὐτῆς
τοὺς κλάδους, οὐχὶ μὲ υἱρεις ἐνοχλητικὰς ἢ μὲ
παιδείας βαρβάρους, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀλήθειαν, τὴν
ἡπιότητα καὶ τὴν πειθώ, οὕτω λοιπὸν ἐδιδάσκον-
το μέχρι τοῦ δεκάτου ὡρῶν ἔτους τῆς ἡλικίας
τῶν, ὅτε μεταβαίνοντες εἰς τὴν κλάσιν τῶν ἐφή-
βων, ἐνεγράφοντο εἰς λελεκωμένα γραμματεῖα
εἰς τὰ ὄποια προσετίθετο δι ἄρχων ἐφ' οὐδὲ ἐπεγρά-
φετο καὶ δι πάνων μορίος ὅστις κατὰ τὸ πρότερον
ἔτος ὑπῆρχε· κατετάττοντο εἰς τὸ στρατιωτικὸν
ἐπειδὴ κατὰ τοὺς νόμους τῶν Ἀθηναίων πάντες
οἱ πολῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου μέχρι τοῦ τεσ-
σαρακοστοῦ τῆς ἡλικίας τῶν ἡσαν ὑπόχρεοι νὰ μ-
πηρετῶσι τὴν πατρίδα τῶν πρὶν δῆμως στρατεύσουν
ἔμενον δύω ἔτη ἐντὸς τῆς Ἀττικῆς περίπολος ὄνο-
μαζόμενοι εἰς μὲν τοὺς ἔφηδους λέγει δι Πο-
λυδεύκης, εἰσήσαν δικτωκαίδεκα ἔτη γενόμενοι,
δύω δὲ εἰς περιπόλους ἥριθμοιντο, είκοστῷ δὲ
ἐνεγράφοντο τῷ ληξιαρχικῷ γραμματείῳ καὶ ὧ-
μυνον ἐν ἀγραύλου. » διὰ νὰ διδαχθῶσι καὶ ὡς
ἔφηδοι ἐπὶ πλέον τὰς στρατιωτικὰς ἀσκήσεις ὥσ-
τε ἀπὸ τὸ εἰκοστὸν κυρίως ἔτος ἐδύναντο νὰ κα-
ταταχθῶσι εἰς τὸν στρατὸν εἰς διν ἐν πολέμῳ οὐ-
δέποτε ἐλάμβανον θέσιν ἐπικίνδυνον κατὰ νόμον,
πρὶν ἔθισθαι προηγουμένως· ἐξηρούντο δῆμως τῆς
στρατιωτικῆς ὑποχρεώσεως οἱ ἐνοικιασταὶ τῶν δη-
μοσίων προσόδων καὶ οἱ χορευταὶ τῶν ἑορτῶν τοῦ
Βάκχου, ἐκεῖνοι μὲν διὰ νὰ δύνανται ἀπροφασί-
στως νὰ πληρόνωσιν ἐν καιρῷ ἐκάστης πρυτανείας
τὰ χρέα αὐτῶν πρὸς τὸ Δημόσιον ἐώνημένος τὴν
πεντηκοστὴν τοῦ σίτου ἐν εἰρήνῃ, λέγει δι Αημο-
σιόθεντος, καὶ δέον αὐτὸν καταβάλλειν τὰς καταβο-
λὰς εἰς τὸ βουλευτήριον, κατὰ πρυτανείαν, καὶ οὐ-
σοντες αὐτῷ ἀτελείας ἐκ τῶν νόμων, οὐκ ἔξελθων ἐ-
κείνην τὴν στρατείαν» οὗτοι δὲ οἱ χορευταὶ, διό-
τι πρὸ αἰώνων καθιερώθη διὰ συνηθείας. « Ἐθος
ἡ λέγει δι Οὐλπιανὸς τοὺς τῷ Διονύσῳ χορεύοντας,
μὴ στρατεύεσθαι τοῦτον τὸν χρόνον. »

Θένθεν ἐκτὸς ἐπειδὴ δι πατρίς ἔθεωρε αὐτοὺς
ως ὑπερασπιστάς της, ὄφειλον δι ὄρκου πανδή-
μου νὰ βεβαιώσωσι τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν εἰς τὰς
θελήσεις τῆς πολιτείας, διὰ δὲ ὄρκου ἐγίνετο ἐντὸς
τῶν ναῶν ἐνώπιον θυσιαστηρίων οὗτωσι. « Οὐ
καταισχύνω ὅπλα τὰ ἱερὰ, οὐδὲ ἔγκαταλείψω τὸν
παραστάτην, διτῷ ἀν στοιχήσω, ἀμυνῶ δὲ καὶ
ὑπὲρ ιερῶν καὶ ὑπὲρ δισίων καὶ μόνος καὶ μετὰ
πολλῶν· τὴν πατρίδα δὲ οὐκ ἐλάσσω παραδώσω,
πλείω δὲ καὶ ἄρειω. Πλεύσω κατὰ γῆς καὶ κα-
ταρόσω διπόσην ἀν παραδέξωμαι· καὶ εὐηκοήσω
τῶν ἀεὶ κρινόντων ἔμφρόνως καὶ τοῖς θεσμοῖς
τοῖς ἴδρυμένοις πείσωμαι καὶ οὔτινας ἀν ἀλούς
τὸ πλῆθος ἴδρυσταις διμερόντως καὶ ἀν τις ἀνα-

ρή τούς θεσμοὺς ή μὴ πείθεται, οὐκέπιτρέψω, ἀμυνῶ δὲ καὶ μόνον; καὶ μετὰ πάντων καὶ ιερὰ τὰ πάτερια τιμήσω. Ἰστορεῖς θεοὶ ἄγραυλοι, Ἐνυάλιος, Ἀρης, Ζεὺς, Θυλώ, Ἡγεμόνη. Τεπερμαχεῖν ἄχρι θυνάτου τῆς θρεψχμένης. Όροις χρήσασθαι τῆς Ἀγτικῆς πυροῖς, κρυθοῖς, ἀμπέλοις, ἐλαῖαις.» Μετὰ τὸν δρόμον δὲ ἀπήρχοντο εἰς τὸ θέατρον διπού δλαι αἱ ἄρχαι ἡταν συγκεντρωμέναι καὶ ἔκει δ Δῆμος διὰ ρήτορος ἐπὶ τούτῳ διοριζομένου ἐπαινῶν τὰ μέχρι τοῦδε πολιτεύματά των διέθεσσον δλη; τῆς μέχριον τοῦδε διαγωγῆς των, ἀναγενωσκομένων ἀπὸ ἐπὶ τούτῳ διοριζομένους ἀναγνώστας, τοῖς ἑγκέρζε τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τοὺς ἀπέστελλεν εἰς τὰ ἐπὶ τῶν δρίων τῆς Ἀγτικῆς φρούρια, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε πόλεμος διὰ νὰ δθισσων εἰς τὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν σκληραγγίαν καὶ ἔπειτα τοὺς ἐπανῆγε πάλιν εἰς. Αθηναῖς, δπον πρῶτον μὲν ἡναγκάζοντο κατὰ νόμους μάλιστα δὲ καὶ μόνον ὡς ἐκ τῆς φιλοτιμίας των ν ἀπέλθων εἰς τὸν Δῆμαρχον τῆς φυλῆς αὐτῶν καὶ νὰ ζητήσωσι νὰ καταγραφῶσιν οἱ πολίται εἰς τοὺς καταλόγους τῆς φυλῆς των ἔκαστος, ἀφοῦ τῷ παρουσίᾳν πιστοποιητικὸν τοῦ διέθεσσον δὲ πολίτην καὶ πολίτιδικ Ἀθηναῖον, δ δὲ δῆμαρχος ὥφειλε τότε νὰ συγκαλέσῃ δλους τοὺς τῆς φυλῆς αὐτοῦ πολίτας καὶ νὰ τοῖς παρουσιάσῃ τοὺς νέους συμπολίτας των καὶ ἀφοῦ ἐγίνετο ψηφισμόν τοὺς κατέγραψαν εἰς τοὺς καταλόγους καὶ ἔκτοτε πλέον εἶχον οἱ καταγραφέντες δλα ἐν γένει τὰ δικαιώματα τὰ διποικ ἔχαιρον καὶ οἱ λοιποὶ πολίται, δηλαδὴ νὰ παρίστανται εἰς τὰς συνελεύσεις, νὰ ψηφισφῶσι, νὰ καταζητῶσι θέσεις καὶ ἀξιώματα, νὰ διαθέτωσι τὴν περιουσίαν των, νὰ ζητῶσιν ἐπαγγέλματα διὰ τὸν πόρον τῆς ζωῆς αὐτῶν τῆς μελλούστης, διότι η ἀργία δὲν ἐσυγχωρεῖτο, ἀλλὰ δὲν ἡδύναντο ν ἀγορεύωσιν ἐὰν δὲν ὑπερέβινον τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των, διότι τότε ἐκφράζει τὸ εὖ φρονεῖν καὶ οὔτως ἀναλόγως ἔκαστος τῆς ἀρετῆς καὶ ικανότητος του ἔφθινον εἰς τὸ ἀνωτέρω τῆς πολιτείας ἀξιώματα, τιμώμενον καὶ δοξαζόμενον, διότι τοιοῦτοι χρηστοὶ πολίται ἀποκαθίσταντο, διὰ τοῦτο ἐλέπομεν ἐκ τῆς ιστορίας διότιοι οἱ μεγάλοι ἄνδρες οἵτινες ἐγεννήθησαν εἰς Ἀθηναῖς κατὰ τὸ διάστημα, καθ' ο ἔβασιλευον οἱ τῆς χρηστῆς ἀνατροφῆς νόμοι εἶναι τὸ κλέος καὶ η δόξα τῶν Ἀθηνῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ δλης τῆς γῆς. Οἱ γονεῖς ὑπεχρεούντο νὰ διδόσωσι τὰ τέκνα των μὲ τέχνην τινὰ, διότι ἀλλως ἐσυγχωρεῖτο εἰς αὐτὰ νὰ μὴ τρέφωσι τοὺς γεγηρακότας πατέρας των. »Ἐπαινέσται δ ἄντις καὶ τὸν Ἀθηναῖον νομοθέτην, λέγει ο Γαληνός, διότι διδάσκαντα τέχνην ἐκώλυε πρὸς τοῦ παιδὸς τρέφεσθαι, τέχνης ἀπάστης καὶ ἔκεινον μάλιστα τὸν χρόνον ἀσκουμένης. » — Ἐχει διάσκοντο μὲ περισσοτέραν ἐπίδοσιν, ως ἔχοντας ἀφθονώτερα τὰ μέσα καὶ τὴν δρηπτινὴν ζωγραφικὴν καὶ αὐτὰ τὰ γράμματα φιλολογικῶτερον ἐδιδάσκοντο δὲ νὰ ἐπιμελῶνται ἐπὶ πο-

σης πανηγύρεως καὶ δημοσίας θέσεως. » Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ περὶ κακώτεως νόμου δῆλον ἔστι, λέγει ο Ἰστιος, εἰ γάρ ἔζη μὲν δ πάππος οὐδεὶς δὲ ξυτῶν ἐπιτηδείων οὐκέτι ἔντες ὑπόδικος ή τῆς κακώτεως, ἀλλ' ήμεται. Κελεύει γάρ τρέφειν τοὺς γονέας· γονεῖς δὲ εἰσὶ μήτηρ καὶ πατήρ, ἵνα ἔτι ζῶσιν ἔκεινοι γάρ ἀρχὴ τοῦ γένους· εἰσὶ καὶ τὰ ἔκεινον παραδίδοται τοῖς ἐγκένιοις· διόπερ ἀνάγκη τρέφειν αὐτοὺς ἔστι, καὶ μηδὲν καταλίπωσιν διέ τοῦ Εινοφῶν προσθέτει. » Οὐκ οἰσθα διέ ται καὶ η πόλις ἄλλης· μὲν ἄγχριστας οὐδεμίας ἐπιμελεῖται οὐδὲ δικαζει, ἀλλα περιορᾷ τοὺς εὺ πεπονθέτας χάριν οὐκ ἀποδίδοντας· ἔαν δὲ τις γονέας μὴ θεραπευῃ τούτῳ δίκην τε ἐπιτίθησι καὶ ἀποδοκιμάζουσα οὐκέτι ἔρχειν τοῦτον, ως οὕτε ἂν τὰ ιερὰ εὐσεβῶς θυόμενα ὑπὲρ τῆς πόλεως τούτου θύοντος, οὐδὲ ἄλλο καλῶς καὶ δικαίως οὐδὲν ἂν τούτου πράχαντος. » Ἐχει δὲ παρήκουον τὰ τέκνα τὸν νόμον καὶ εἰσήρχοντο εἰς μέρη ἀπηγορευμένα ἀπὸ τὴν καταδικαστικὴν ἀπόρρατιν, ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῶν ἔνδεικα, οἵτινες τὰ παρουσίαζον ἐνώπιον τῶν Ἡλιαστῶν, δπον κατηγοροῦντο ἀπὸ πάντα πολίτην καὶ ἔαν ἐθεωροῦντο ἔνοχοι κατεδικάζοντο εἰς σωματικὴν η χρηματικὴν ποινὴν, διὸ καὶ δ Δημοσθένης φησι. » Τάς γάρ ὑπαρχούσας ἐκ τῶν νῦν κυρίων νόμων, οὓς ἔθηκε Σόλων, οὐδενὶ δρμοὶς ἐν τούτῳ νομοθέτης, ἔαν τις ἀλοὺς τῆς κακώσεως τῶν γονέων εἰς τὴν ἀγορὴν ἐμβάλῃ δεδέσθαι. » Ἀφοῦ δὲ ἔξηρχοντο εἰς τὴν κοινωνίον διὰ νὰ ἔξαπτήσωσιν δτα ἐμαθον εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν καὶ τὰ διδακτήρια εἰχον τὴν τοῦ Ἀρείου Πάγου Βουλὴν κηδεμόνα αὐτῶν, ητις ἐφρόντιζε νὰ μανθάνῃ πόθεν ἔκαστος τὰ ἐπιτήδεια ἔχει, καὶ τοὺς ἀργοὺς κολάζειν, ητις τὴν ἀπείθειν πρὸς τοὺς γονεῖς ἐπιμώμει διὰ τῆς ερήσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ λαβῇ ἀρχήν τινα. Οι Ἀθηναῖοι νομοθέται φαίνεται, ως λέγει καὶ Εινοφῶν καὶ Αἰσχίνης καὶ Ἀριστοφάνης καὶ Μένανδρος καὶ ἄλλοι, ἐφρόντιζον πολὺ καὶ διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν κορασίων, καθότι καὶ ταῦτα ἀνετρέφοντο οὐχὶ ως οἱ ἄρρενες εἰς τὰ δημόσια γυμνάσια, ἀλλὶ εἰς τὰς οἰκίας τῶν γονέων αὐτῶν, καθότι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ δλοι σχεδὸν οἱ Ἕλληνες πλὴν τῶν Σπαρτιατῶν, ἐδόξαζον διέ τη γυνὴ προώρισται νὰ μανθάνῃ μόνον τὰς οἰκιακὰς ἀρετὰς μακρὰν τῶν ἀνδρῶν κατὰ μέθοδον δρμωδιοτάτην εἰς τὴν ἐποχὴν ἔκεινον, διότι η γυνὴ προώρισται κατὰ τὴν διετροφὴν τῶν καταστάσεων καὶ τῆς θεσεώς των ν ἀναγινώσκωσι, νὰ γράφωσι καὶ πρὸ πάντων νὰ γνωρίζωσι τὴν οἰκιακὴν λεγομένην οἰκονομίαν καὶ δλας αὐτῆς τὰς διαστολὰς, πρὸς δὲ καὶ τὰ χρέα των πρὸς τοὺς θεοὺς τοὺς γονεῖς, τοὺς συζύγους καὶ πρὸς δλους τοὺς συμπολίτας αὐτῶν, ιδίως μάλιστα ἐκ τῶν εὐγενῶν ἐδιδάσκοντο μὲ περισσοτέραν ἐπίδοσιν, ως ἔχοντας ἀφθονώτερα τὰ μέσα καὶ τὴν δρηπτινὴν ζωγραφικὴν καὶ αὐτὰ τὰ γράμματα φιλολογικῶτερον ἐδιδάσκοντο δὲ νὰ ἐπιμελῶνται ἐπὶ πο-

λὺ τὸ σῶμά των διὰ νὰ μένη πάντοτε γλαφυρὸν καὶ χάριεν, τὰ θῆτα των καὶ τὴν αἰδὼ, καὶ εὐκοσμίαν καθότι παρ' Ἀθηναῖοις η ἀτιμία θέωρετο ἔγκλημα αἰσχιστον, ὑπῆρχε δὲ νόμος δικαιάτων την ἀποπομπὴν τῶν τοιούτων καὶ ἐκ τῶν ιερῶν, ὅπερ ἐσήμαινε τότε τὴν μεγαλητέραν εἰς εὐγενῆ γυναικαῖον ὕβριν, τὴν ἀφάρεσιν τῶν κόσμων αὐτῆς καὶ ἱματίων ἀπὸ τὸν τυχόντα καὶ τὴν περιφρόνην ἀφ' ὅλην τὴν πολιτείαν, καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν εἰς τοὺς πολίτες τῶν Ἀθηνῶν τοῦ νὰ λαμβάνουν αὐτὰς συζύγους ἐὰν οὐσαν παρθένοι, ἐὰν δὲ αἱ τὰ τοιαῦτα σχαπῶσαι οὐσαν ὕπανδροι, ὥφειλον οἱ σύζυγοι νὰ διαζευχθῶσιν αὐτὰς ἀμέσως ὑπὸ ποινὴν ἀτιμίας. « Ἐπειδὴν δὲ ἐλη τὸν μοιχὸν, λέγει νόμος τις τοῦ Σόλωνος, μὴ ἔξεστω τῷ ἐλόντι συνοικεῖν τῇ γυναικὶ ἐὰν δὲ συνοικῇ ἀτιμος ἔστω! Ὁσεν καὶ οἱ Δημοσθένης φησίν. » Ἄμα ἔκ τε οἰκίας τοῦ ἀνδρὸς ἐκβεβλημένη ἔσται ἡ γυνὴ, ἐφ' ἦδν μοιχὸς ἀλῷ καὶ ἐκ τῶν ιερῶν τῶν τῆς πόλεως! Πρὸ δὲ τοῦ Σόλωνος φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε οὐδός δι' οὐ καὶ μοιχαλὶς ἥδυνατο καὶ νὰ φονευθῇ. « Ἀνὴρ εἰς τῶν πολιτῶν, λέγει ὁ Αἰσχίνης, εὑρὼν τὴν ἐαυτοῦ θυγατέρα διεφθαρμένην καὶ τὴν ἡλικίαν οὐ καλῶς διαφυλάξασαν μέχρι γάμου, ἔγκατωκοδόμησεν αὐτὴν μεθ' ἵππου εἰς ἔρημον οἰκίαν, ὡφ' οὐ προδήλως ἔμελλεν ἀπολεῖσθαι διὰ λιμὸν συγκαθειργμένη καὶ ἔτι καὶ νῦν τῆς οἰκίας ταύτης ἔστηκε τὰ οἰκόπεδα ἐν τῷ ὑμετέρῳ ἄστει, καὶ δ τόπος οὗτος καλεῖται παρ' ἵππου καὶ κόσμου. »

Αἱ νέαι· ὑπανδρεύοντο εἰς τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς
ἡλικίας των συνήθως, ή δὲ τελετὴ τοῦ γάμου ἐγί-
νετο οὐτωσί. ἀμφότεροι οἱ νυμφίοι μετὰ τῶν συγ-
γενῶν αὐτῶν καὶ φέλων ὠδηγοῦντο διὰ μουσικῆς
ἀρμονίας εἰς τὸν ναὸν, ἔνθα ἀφοῦ ἐγίνοντο διά-
φοροι θυσίαι ἀπὸ τοὺς λερεῖς, οἵτινες ἤζησαν νὰ
μάθωσι τὴν θέλησιν τῶν θεῶν διὰ τῶν Μάντεων
καὶ Οἰωνοσκόπων, ἔξετελεῖτο η τελετή. Κατ’ αὐ-
τὴν ὁ νυμφίος ἐκαλύπτετο τὴν κεφαλὴν διὰ σύ-
κων, δακτύλων, ἥτοι καρπῶν φοινίκων καὶ δια-
φόρων ὀσπρίων σύμβολα οἰκιακῆς εἰζώτας. Μετὰ
ταῦτα ὠδηγοῦντο οἱ νυμφίοι, ὅπου η μήτηρ αὐ-
τοῦ παρουσιάζετο πρώτη φέρουσα λαμπάδα ἐκ δα-
δίου καὶ συνωδευμένη ἀπὸ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς
καὶ ἀπὸ νέους ψάλλοντας διάφορα δόσματα πρὸς
τιμὴν τοῦ ὑμεναίου, ὡδήγει: αὐτοὺς εἰς τὴν αἴ-
θουσαν ὅπου χαρμόσουνοι φωναὶ ἡχούοντο καὶ
ὅπου χοροὶ νέων καὶ νεανίδων ἔψαλλον δια-
φόρους ὕμνους ἐπιθαλαμίους. Αἱ νύμφαι ὡς προΐκα
ἔφερον τοὺς συζύγους αὐτῶν ἱμάτια τρία καὶ σκεῦη
τινὰ μικροῦ νομίσματος ἄξια, ἐν οἷς καὶ τὸ λεγό-
μενον φρύγετρον, ἀγγεῖον, εἰς δὲ φρυγον κριθὴν καὶ
ἄλλα παρόμοια, ὅπερ ἦτο σημεῖον οἰκιακῶν γυνώ-
σεων ἢ οἰκιακῆς οἰκονομίας ο φρύγετρον λέγει δὲ
Πολυδεύκης ὡς τὰς κέγχρους «φρυγον» διότι δὲ
λων δὲν θήθει τὸν γάμον μισθοφόρον ἢ ὄντινον,
ἄλλ’ ἐπὶ τεκνώσει καὶ χάριτι καὶ φιλότητι γίνε-
σθαι τὸν ἀγδρὸς καὶ γυναικὸς συγοικισμόν ὡφε-

λέ δὲ δ ἀνὴρ νὰ δίδῃ καὶ ἐγγύησιν τῆς προικός.» Εἰώθεισαν δὲ (λέγεται Ἀρποκρατίων) καὶ οὐ τότε, εἰ γυναικὶ γαμουμένη προΐκα δ.δοῖοι οἱ προσήκοντες αἰτεῖν παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ὥσπερ ἐνέχυρόν τι τῆς προικός ἀξίον εἰσιν οἰκίαν ἢ χωρίον, ἐλέγετο δὲ ὁ μὲν δοὺς τὸ ἀποτίμημα ἐνεργητικῶς ἀποτιμᾶν ὁ δὲ λαβὼν ἀποτιμάσθαι». Οὐ δὲ Ἀρτεμίδωρος θέλων νὰ ἔξηγήσῃ τὴν συνήθειαν ταύτης τῆς ἐγγυήσεως τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν σύζυγον παρομοιάζει· τὰς θυγατέρας μὲ τοὺς δανειστὰς, διότι αὗται ἀνατραφεῖσαι μετὰ πολλῶν τρόπων καὶ ἑξόδων λαμβάνουν ποσότητα χρημάτων ὡς προϊκαὶ ἀναχωροῦν· «Δανεισταὶ καὶ θυγάτηρ (λέγει) τὸν αὐτὸν ἔχουσι λόγον ἐπειδὴ περ καὶ ή θυγάτηρ μετὰ ἀνάγκης ἀπαιτεῖ καὶ ὅταν μετὰ πολλῶν ἀνατραφῆ φροντίδων, ἀπαλλάσσεται λαβοῦσα προϊκὰ ὡς δανειστής.» Ἐπέστησε δὲ νόμον καὶ διὰ τὰ ἔξοδα τῶν γυναικῶν καὶ διὰ τὰ πένθη καὶ τὰς ἑορτὰς αὐτῶν, καθ' ὃν ἀπηγορεύετο τὸ ἀτακτον καὶ ἀκόλαστον, καὶ καθ' ὃν ὥμειλον αἱ γυναικες νὰ ἔχωσι τρία μόνον ἴματα, μηδὲ βρωτὸν, ἢ ποτὸν, πλείονος ἢ ὅσδου φερομένην, μηδὲ κάνητα πηχαιάνιου μείζονα, μηδὲ νύκτωρ πορεύεσθαι πλὴν ἀμάξη κομιζόμενην λύχνου προφαίνοντος.

Εἰς Ἀθήνας ὑπῆρχον πάμπολλαι ἔσοται, ἕδας
δὲ τῶν γυναικῶν ἦσαν αἱ τοῦ Ἀδώνιδος καὶ ἀπὸ
τὰς δυνατούμενας θεομοφόρους αἱ τῆς Δήμητρος
καὶ Περσεφόνης, καθ' ἡς δὲν ἐσυγγωρεῖτο εἰς τοὺς
ἄνδρας νὰ λαμβάνωσι μέρος· ἀν δὲ καὶ δὲν ἐσυγ-
χωρεῖτο εἰς τὰς γυναικας πλὴν τῶν οἰκιῶν αὐτῶν,
τὰς ἡμέρας μολαταῦτα κατὰ τὰς δημοσίας ἔσοτας
εἶχον δικαίωμα, ἐὰν οὐθελον νὰ περιστανται εἰς τὰ
θεάματα καθὼ; καὶ εἰς τὰς τελετὰς τοῦ ναοῦ,
ἀλλ' ἐπρεπε τότε νὰ συνοδεύωνται ἀπὸ εὐνούχους
ἢ δούλους, ὕφειλον δὲ καὶ τότε νὰ ἦναι ἀνδεδυ-
μέναι εὐτάκτως καὶ κοσμίως, ἄλλως οἱ γυναικό-
σμοι καὶ εἰς χρηματικὴν ποινὴν τὰς καθυπέβαλον
καὶ τὴν ἀπόφασίν των ἐταιχοκόλλουν εἰς τοὺς δη-
μοσίους τόπους ἐπὶ πλατάνου ἐν τῷ Κεραμεικῷ καὶ
ἄλλαχρος. Εἰς τὴν Ἐλευσίνος δὲ ἔσοτὴν ἦτον
ἀπηγορευμένον εἰς τὰς γυναικας ν' ἀπέρχωνται ἵφ'
ἀμάξης, διὰ τὸ σέβας πρὸς τὴν Δήμητρα καὶ
διὰ νὰ μὴ γεννᾶται διφθόνος καὶ ή ἀντιζηλία.
« Εἰσήνεγκε δὲ γόμον, λέγει δι Πλούταρχος ἐπὶ
ζεύγους μὴ ἀπεῖναι γυναικα 'Ἐλευσινάδες δπως μὴ
ἐλαττῶνται ἀπὸ τῶν πλουσίων· εἰ δέ τις φωρα-
θείν, ἀποτίνειν δραχμὰς ἔξαισιχιλίας· τῆς δὲ γυ-
ναικὸς αὐτοῦ μὴ πεισθείσης τῶν συκοφαντῶν φω-
ρασάντων τάλαντον αὐτοῖς ἔδωκε. »

(Ἀκολουθεῖ.)